

UNHCR
The UN Refugee Agency

VÝUČBA O UTEČENCÍCH

VEK
9 – 12

OSNOVY PRE
ZÁKLADNÉ ŠKOLY

Ďalšie materiály nájdete na adrese: unhcr.org/teaching-about-refugees

© 2017 UNHCR

KÝM ZAČNETE

Poznámka o inklúzii utečencov, žiadateľov o azyl a migrantov do plánovania výučby.

Kým začnete realizovať akékoľvek aktivity týkajúce sa utečencov, azylu, národnosti a migrantov, doprajte si čas a zamyslite sa nad študentmi, ktorých máte v triede. Sú niektorí z nich utečenci, v procese žiadania o azyl, prípadne momentálne bez štátnej príslušnosti?

Ak áno, v závislosti od ich veku posúďte, či by nebolo vhodné porozprávať sa s nimi a ich rodičmi. Ak je to možné, nápady a pripomienky od rodičov a detí zakomponujte do vyučovacieho procesu a o zodpovedanie otázok ich žiadajte výlučne len za predpokladu, ak vám výslovne povedia, že majú záujem odpovedať na takéto otázky a diskutovať na tieto témy.

Osoby bez štátnej príslušnosti nemajú občianstvo žiadnej krajiny. Stav bez štátnej príslušnosti môže vzniknúť za rôznych okolností. Napríklad určité etnické alebo náboženské skupiny nemusia byť podľa zákonov príslušnej krajiny uznané za

občanov danej krajiny, prípadne niektoré deti sa môžu narodiť mimo krajiny, ktorej občianstvo majú ich rodičia a nepodarí sa im získať občianstvo v krajine ich rodičov ani v krajine, v ktorej sa narodili. Hneď niekoľko krajín po celom svete má v platnosti zákony, ktoré neumožňujú matkám preniesť svoju národnosť na svoje deti.

Osoby bez štátnej príslušnosti môžu mať problém s prístupom k základným právam, ako je vzdelanie, zdravotná starostlivosť, zamestnanie, sloboda pohybu a pod. Bez prístupu k týmto právam musia často čeliť prekážkam a sklamaniam.

Dávajte si pozor pri používaní slov ako „krajina“ a „národnosť“, ak máte v triede deti bez štátnej príslušnosti. Namiesto toho môžete použiť slová ako „tvoj domov“ alebo „tvoja kultúra“.

PREHLAD

Tieto osnovy majú tri časti:

1. Oslava rozmanitosti

Táto časť predstavuje kultúry z celého sveta a vedie deti k tomu, aby skúmali a pohrávali sa s myšlienkami, hrami, hudbou, pozdravmi a jedlom, ktoré patria do jednotlivých kultúr. Deti sú vedené k tomu, aby porovnávali, stavali do kontrastu a kladne vnímali podobnosti a odlišnosti medzi ľuďmi.

Ciele výučby

Pochopiť, že ľudia z rôznych kútov sveta majú rôzne spôsoby vzájomnej interakcie a seberealizácie.

Pochopiť, že práve vďaka týmto rozdielom je náš svet rozmanitý a bohatý.

Skúmať, objavovať a diskutovať o nových kultúrach v mojom každodennom živote.

2. Porozumenie žiakom, ktorí práve nastúpili

Táto časť sa zameriava na to, ako trieda vníma žiakov v triede, ktorí práve nastúpili. Zameriava sa na to, aké by to bolo učiť sa novú reč, hrať sa nové hry, hľadať si nových kamarátov a prežívať deň v škole ako nový žiak, ktorý práve nastúpil do školy.

Ciele výučby

Porozumieť príčinám, prečo príchod nových detí do školy a triedy môže u detí vzbudzovať strach i vzrušenie.

Pestovať empatiu voči novým deťom v triede.

3. Vytváranie pokojného prostredia

Táto časť vedie deti k rozvoju a dodržiavaniu triednych pravidiel, ktoré sú zárukou pokoja v triede. Deti nabáda k tomu, aby reflektovali vlastné správanie a zamýšľali sa nad tým, ako môže pôsobiť na iných spolužiakov a tiež aby sami aj so svojimi spolužiakmi preukazovali pozitívne formy správania.

Ciele výučby

Pochopiť, ako pocity, ktoré nadobúdam v triede každý deň ovplyvňujú zmenu mojich reakcií.

Pochopiť, akým spôsobom môžu tieto pocity vo mne vzbudzovať určité reakcie.

Pochopiť, ako môžete v triede spolu pracovať na tom, aby sa medzi vami každý cítil šťastnejšie a lepšie.

DRUHÝ STUPEŇ ZÁKLADNEJ ŠKOLY

1. Aktivity, ktoré umožňujú dozvedieť sa o rozmanitosti rôznych kultúr a krajín a budovať si k nim pozitívny postoj.

Toto je príležitosť na rozšírenie horizontov detí a budovanie kladného vzťahu k podobnostiam a odlišnostiam, ktoré sú charakteristické pre rôzne kultúry a krajiny. Nájdite si príležitosť na to, aby ste sa porozprávali s rodičmi detí vo vašej triede, ktoré pochádzajú z rôznych miest, a spýtajte sa ich, či by boli ochotní sa zúčastniť na nižšie uvedené aktivity.

Pri týchto aktivitách môžete chcieť nahradiť jednu z aktivít alebo zvyklostí v jednej krajine alebo kultúre aktivitami v ich krajine alebo kultúre, pokiaľ sú ochotní a majú čas s vami spolupracovať. Doprajte si čas, aby ste mali istotu, že rodičia sú uzrozumení s vašou výučbou na túto tému a pozvite ich na hodiny, ktoré vediete.

1.1 Rôzne spôsoby zdravenia

Uvedte pravidlo: „Keď ťa niekto pozdraví, musíš pokračovať a rovnako pozdraviť aspoň štyroch ďalších ľudí.“ Potom predvediete staromódny

spôsob, ako niekoho pozdraviť – vyberte si dieťa a povedzte alebo predvedte príslušný pozdrav. Potom si môžete rovnakým spôsobom precvičiť súčasnejšiu formu pozdravu.

Povedzte deťom, aby sa zdravili navzájom a aby sa snažili uvedomiť si, v čom sa jednotlivé pozdravy odlišujú. Potom sa ich spýtajte na pozdravy zaužívané v ich krajine a kultúrnom prostredí. Ako zdravia svojich starých rodičov alebo rodičov a ako sa zdravia so svojimi kamarátmi? Vedeli by uviesť, čo majú spoločné staré a nové pozdravy, prípadne pozdravy z iných krajín alebo kultúr?

Môžete vyskúšať aktivitu, v rámci ktorej musia deti počas jedného týždňa každý deň ráno pozdraviť aspoň štyroch ľudí jedným z pozdravov.

1.2 Pozdravy na mape

Keď ustanovíte jednotlivé pozdravy z rôznych časových období, kultúr a krajín, ktoré chcete študovať, pozrite sa s triedou na mapu sveta a povedzte si, odkiaľ jednotlivé pozdravy pochádzajú. Môžete tiež postupovať po jednotlivých kultúrach alebo krajinách. Na každé miesto umiestnite samolepku.

Deti rozdeľte do skupín, aby spolu diskutovali, a povedzte im, aby zapísali na papier všetko, čo vedia o týchto miestach.

Veďte ich k tomu, aby diskutovali a zapísali si všetko, čo si myslia, o čom sú presvedčení a čo vedia o týchto krajinách vrátane ich vlastnej krajiny. Ak s tým majú problémy, skúste sa ich spýtať na jazyk, jedlo alebo hudbu.

Spýtajte sa ich, či odtiaľ niekoho poznajú alebo či tam už boli. Poznámky si ponechajte, použijete ich neskôr.

1.3 Hudba z rôznych kútov sveta

Vyberte si jednu z kultúr alebo krajín, o ktorých ste diskutovali. Pustite nejakú ľudovú hudbu a požiadajte deti, aby ju nakreslili, opísali, vyklopkali do rytmu alebo na ňu zatancovali. Položte im nasledujúce otázky:

Aké emócie cítite?

Aké farby počujete?

Ak by si mali hudbu predstaviť ako zviera, aké zviera by to bolo?

Keď si hudbu vypočujete, požiadajte deti, aby hádali, odkiaľ hudba pochádza, a potom určite správnu kultúru alebo krajinu spomedzi kultúr a krajín, o ktorých ste sa už učili. Pokračujte v tejto aktivite s inou ľudovou hudbou a potom s modernejšou hudbou.

To isté zopakujte s ľudovou hudbou a modernou hudbou z regiónu, kde sa nachádzate.

Študentov rozdeľte do malých skupín a požiadajte ich, aby pomenovali paralely medzi ľudovou hudbou v ich vlastnej kultúre alebo krajine a modernou hudbou v ich vlastnej oblasti. Požiadajte ich o to isté s inými skladbami, ktoré si mali možnosť vypočuť. Nakoniec ich požiadajte, aby pomenovali paralely s ľudovou hudbou z miesta, odkiaľ pochádzajú, a novými skladbami, ktoré si mali možnosť vypočuť.

O týchto aktivitách diskutujte s učiteľmi hudobnej výchovy vo vašom okolí a v rámci ďalšej aktivity môžu napísať text piesne a dokonca zložiť hudbu na hudobnej výchove v štýle jednej zo skladieb, ktorú si mali možnosť vypočuť.

1.4 Jedlo z rôznych kútov sveta

Študentov v malých skupinách požiadajte, aby hovorili o tom, čo zvyčajne mávajú na raňajky. Urobte z toho celotriednu diskusiu tým spôsobom, že jedného študenta vyzvete, aby celej skupine zreprodukoval konverzáciu o tom, čo ostatní jedávajú.

Vytvorte zoznam jedál a spýtajte sa študentov, či vedia, ako sa pripravujú. Požiadajte ich, aby spísali recepty akýchkoľvek raňajkových jedál, ktoré by vedeli pripraviť. Potom ich vyveste na stenu a pre každého spravte kópiu.

Predstavte im populárne raňajky z krajín, ktorým ste sa už venovali.

Ak je to možné, zorganizujete hodinu varenia, na ktorej študenti môžu pripraviť raňajky, ktoré následne zjedia na desiatu/olovrant. Vyveste recept v triede spolu s ostatnými a dajte každému kópiu.

Študentom môžete zadať domácu úlohu, aby svojej rodine pripravili jedny z týchto raňajok. Majte na pamäti, že niektoré z rodín na to nemusia mať dosť peňazí. Ak je to tak, zistite si, či by bolo možné variť spoločne v triede.

1.5 Hry z rôznych kútov sveta

Deťom v malých skupinách predstavte hry z iných krajín a kultúr. Dajte im 20 minút na to, aby si zahráli hry podľa vlastného výberu, a potom ich vystriedajte.

Ak ide o hry, ktoré sa hrajú vonku, zistite si, či by bolo možné byť vonku 20 minút pred alebo po prestávke a zahrať si tieto hry spoločne.

V určitom okamihu zoskupte celú triedu, aby ste si zopakovali pravidlá hier a ako sa hrali.

Spýtajte sa detí, či im tieto hry pripomínajú iné hry, ktoré už v minulosti hrali.

Spýtajte sa ich, čo sú ich najobľúbenejšie a najmenej obľúbené veci na týchto hrách.

Deti požiadajte, aby v malých skupinách alebo individuálne napísali alebo nakreslili pravidlá hier spoločne a vytvorili svoju vlastnú hru na základe znakov hier, ktoré sa práve naučili.

2. Aktivity, ktoré pomáhajú porozumieť skúsenostiam žiakov, ktorí práve prišli do krajiny a do triedy

2.1 Učenie sa nového jazyka

Každému dieťaťu dajte pracovný hárok s textom v jazyku, ktorému nerozumie. Požiadajte ho, aby zodpovedalo sprievodné otázky, ako napríklad:

„Čo znamená prvá veta?“

„Je to otázka alebo oznamovacia veta?“

Dajte im 10 minút.

Alternatívou k tomu, že deťom dáte text v jazyku, ktorému nerozumejú, môže byť to, že vytvoríte pracovný hárok zadaním náhodných otázok, ktorých slová otočíte a preklopite pomocou webovej stránky: textmechanic.com/text-tools/obfuscation-tools/reverse-text-generator/.

Keď otázky zodpovedajú, pozbierajte papiere a ohodnoťte ich. Triedu rozdeľte na malé sku-

piny a spýtajte sa ich, prečo ste im podľa ich názoru zadali túto úlohu. Iniciujte skupinovú diskusiu.

Povedzte im, aby si skúsili predstaviť, ako sa asi cíti nový žiak, ktorý nehovorí jazykom, ktorý sa používa v triede.

Požiadajte študentov, aby sa zamysleli nad ďalšími vecami, ktoré by boli novinkou pre nového žiaka prichádzajúceho do školy, a diskutujte o nich v triede všetci spoločne.

2.2 Čo sme sa naučili?

Vybierajte poznámky, ktoré deti napísali na tému, čo si myslia o rôznych krajinách a kultúrach z aktivity 1.2. Spýtajte sa detí, aké veci sa naučili o jednotlivých krajinách a kultúrach a ktoré z týchto vecí sa zhodovali s ich pôvod-

nými predstavami a ktoré boli, naopak, odlišné. Môžu to byť pozdravy, jazyk, hry, jedlá alebo hudba.

Spýtajte sa ich, či si myslia, že študenti prichádzajúci do ich triedy môžu mať určité predstavy o tom, aká by mohla byť ich krajina či trieda, skôr, než sú konfrontovaní s realitou.

V neposlednom rade deti požiadajte, aby sa rozdelili do malých skupín a spísali sprievodcu o ich krajine a triede pre nových študentov a rodiny. Tohto sprievodcu je možné distribuovať v rámci školy novým rodinám.

---

3. Aktivity na vytvorenie pokojnej triedy a konštruktívneho vzdelávacieho prostredia pre každého

3.1 Budovanie vnútorného pokoja

V skupine požiadajte študentov, aby si spomenuli na okamih, keď sa cítili smutní, nahnevaní, mrzutí alebo frustrovaní.

Pamätajte, že presne takto sa môžu cítiť noví študenti, keď sa učia nové veci o svojej triede a krajine.

Vytvorte zoznam rôznych vecí, ktoré môžu deti samy urobiť pre to, aby sa upokojili a spracovali v sebe tieto pocity. Zoznam vyveste na stenu.

3.2 Zostavenie súboru triednych pravidiel

Nadväzujúc na predchádzajúce aktivity celej triede alebo malým skupinám povedzte, aby zostavili pravidlá, ktoré budú v triede platiť. Vedzte ich k tomu, aby sa snažili vymyslieť pravidlá, ktoré sú prospešné pre všetkých vrátane nových žiakov.

Keď sa sformuluje pravidlo, zapíšte ho na veľký kus papiera a pravidlá uchovávajte v triede po celý rok. Odvolávajte sa na ne a deti vedzte k tomu, aby si ich počas dňa pripomínali.

Ďalšie materiály nájdete na adrese: unhcr.org/teaching-about-refugees

Tieto výučbové materiály pripravila Mialy Dermishová
Vstupy k vzdelávacím plánom o rozmanitosti v triede poskytli
Alain Uwumugambi, Niala Khalil a Hibatillah Ibrahim

© 2017 UNHCR